

«Чіто-гріто — це що?»

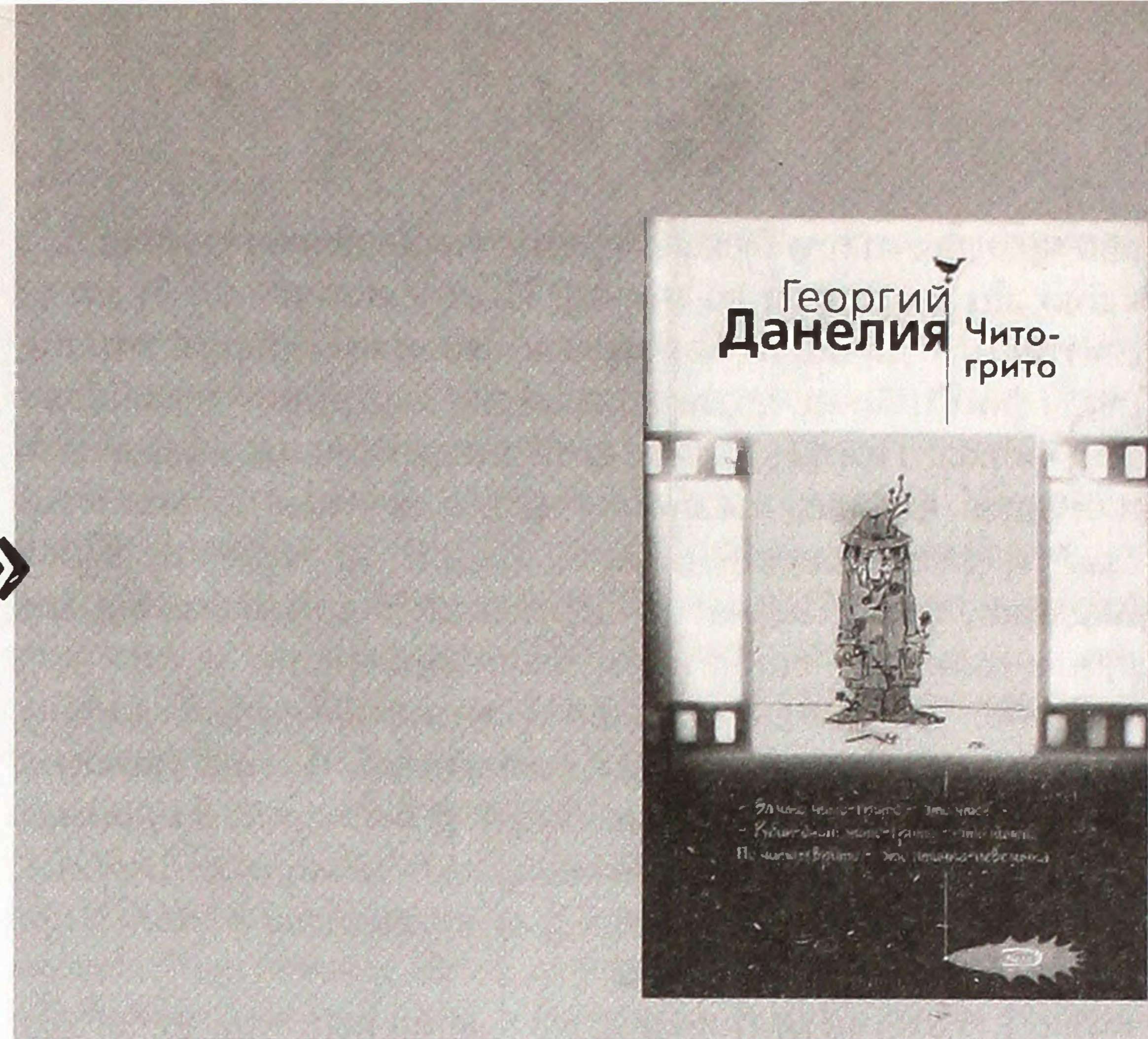
Хто ще не прочитав книжку Г. Данелії «Чіто-гріто», раджу придбати її, тому що вона, безперечно, стане цінним надбанням вашої бібліотеки. І само собою — прочитати. Навіть поціновувачі Донцової та Мариніної не пожалкують. Читаючи Данелію, забуваєш про час, занурюючись у цей дивний світ, у якому існує автор. Із жалем, що все скінчилося, перегортаєш останню сторінку діалогії («Безквитковий пасажир» і «Той, кого тостують, п'є до дна»). Автор обіцяє ще третю частину, і читач, який прочитав перші дві, чекатиме на неї з нетерпінням.

Звичайно ж, це біографічна проза, але часом вона нагадує зовсім інший жанр. Читаєш її як роман з багатьма дійовими особами, яскравими подіями, несподіваними ситуаціями. Зміст книжки становить величезна кількість міні-сюжетів, які об'єднує постать автора — народного артиста СРСР, лауреата численних премій і нагород, режисера Георгія Данелії.

Хтось із розумних людей сказав, що добре написана біографія трапляється так само нечасто, як і добре прожите життя. Читаючи біографічний роман Данелії, розумієш, що це саме той випадок, коли маємо достойно прожити життя. До того ж Бог нагородив автора талантом не тільки знімати фільми, а ще й писати книжки.

Книжка складається з великої кількості міні-сюжетів, і це допомагає автору досягти неможливого — «осягнути неосяжне». У цьому романі є все: і епізоди з воєнного дитинства у Москві та Тбілісі, часи навчання в архітектурному інституті, робота за фахом після його закінчення, початок кар'єри режисера в кіно — усе велике життя, цілком присвячене улюбленому мистецтву.

Усе, про що розповідає Данелія, видається цікавим: чи то випадкове знайомство у Челябінську з дівчиною на ім'я Таня, чи то відвідини своїх друзів Лори та Тоніно Гуерра в Італії, чи то подорож на фестиваль у Мексику, в Акапулько, разом із Сергієм Бондарчуком та Іриною Скобцевою. Незалежно від змісту маленького сюжету, оповідання інколи викликає сум, але коли мова йде про щось смішне, то гумор Данелії викликає такі емоції, що мимоволі починаєш сміятися вголос, читаючи ці сторінки. І виникає думка, що оповідач наділив власними рисами багатьох героїв своїх фільмів, і передовсім — близького йому лікаря-безсрібника, філософа та просто хорошу людину Бенжамена Глонті з фільму «Не журись!», якого так блискуче зіграв Вахтанг Кікабідзе. Уважний, трохи іронічний, але доброзичливий та мудрий погляд Георгія Данелії, його такт і шанобливе ставлення до тих, про кого йдеться, особливо промовляють на користь книжки. Ви не знайдете тут домислів та шокуючих інтим-

них подробиць із життя знаменитих. Замість цього є побачені гострим оком режисера характерні риси, деталі побуту, особливості поведінки, і все це разом робить їх по-людськи ближчими до нас і зрозумілішими, викликаючи симпатію і повагу. Він не проходить повз людські вади, але, розповідаючи про них, не зазіхає на людську гідність.

Племінник видатної грузинської актриси Веріко Анджарідзе, двоюрідний брат Софіко Чіаурелі, син режисера Мері Анджарідзе, яка усе життя пропрацювала в кіно, Георгій Данелія може вважатися кінематографістом від народження. Його фільми — «Тридцять три», «Я крокую по Москві», «Не журись!», «Міміно», «Осінній марафон» та інші — вже давно стали кінематографічною класикою. І це до певної міри допомогло йому розповісти про людей, з котрими ці фільми створювались, про зустрічі на міжнародних фестивалях, про різні випадки під час знімання стрічок, яскраво, з майстерністю справжнього письменника, який знає про кінематограф усе. Тому кожна фраза, кожна помічена деталь поведінки — це точний літературний образ, і ми наочно уявляємо собі й саму особу, і її характер, і навіть можливі вчинки.

Серед тих, про кого Данелія розповідає, окрім згаданих і не згаданих вище родичів, є і світові знаменитості. Це і Рубен Мамулян, і Федеріко Фелліні, і Тоніно Гуерра, і Чезаре Дзаваттіні, і багато інших. А як тепло оповідає він про своїх улюблених акторів Євгенія Леонова, Вахтанга Кікабідзе, Борислава Брондукова! Окремо треба згадати і композиторів — Гію Канчелі та Андрія Петрова. Всіх не перелічиш. А скільки вдячних почуттів адресує автор у спогадах членам знімальних груп!

Сумне оповідання про Геннадія Шпалікова, який написав «Я крокую по Москві», та його дружину, актрису Інну Гулая. На жаль, тут трапилася одна неточність, що завжди буває, коли автор не знайомий з фактами безпосередньо. Робота над сценарієм Шпалікова на студії ім. О. Довженка не відбулася зовсім не тому, що через його дружбу з Віктором Некрасовим ЦК КПУ нібито вимагало розірвати з ним угоду. Просто Шпаліков на той час був дуже хворий, тож робота над сценарієм практично стояла на місці. Студія тривалий час пересувала термін завершення, та кінця не було видно. Леонід Осика, який мав знімати цей фільм, так і не дочекав-

ся остаточного варіанту сценарію. А Шпаліков невдовзі пішов із життя.

Данелія — людина скромна, тож він уникає зосередження уваги читача на своїй особі. Особливо тоді, коли це стосується драматичних, а почасти і трагічних моментів його життя. Хоча десь у підтексті ми розуміємо, як йому було не просто. Як сумно було усвідомлювати після смерті матері і батька, що тепло рідного дому, мама з її вмінням чудово готувати і приймати гостей, батько, стриманий, мовчазний, але надійний глава родини, залишились тільки у спогадах. Як тяжко, майже до бажання піти з життя, пережив він смерть сина, якому було всього двадцять шість. Данелія не випрошує співчуття, бо знає, що в житті кожної людини досить горя, але це особисте, про це не варто говорити. І в роботі над фільмами не все безхмарно. Досить згадати, як дово-

диться пробивати сценарій, як приймає фільм численне начальство. Розповідати про це також непросто.

У книжці Данелії — безліч сюжетів, за якими можна писати й невеликі оповідання, і сценарії повнометражних фільмів. Усі вони породжені життям і сповнені закоханості в кінематограф, якому режисер присвятив усе своє життя. Тільки в кіно, ким би ти не був — реквізитором чи монтажером, оператором чи постановником, ти до того ж ще й член знімальної групи, цього майже родинного колективу, що творить дивний світ фільму. Справді, що може бути важчим, захопливішим, цікавішим від цієї роботи. Колись класик світового кіно Сергій Ейзенштейн сказав: «Из кино не уходят, из кино выносят».

Про любов до кіно, до людей, до життя — книжка Георгія Данелії. Прочитайте її. Не пожалкуєте.

Івесса Размашкіна

Кіно, яке втратили

Ця книжка — результат подвижницької праці журналіста і кінокритика Лариси Малюкової. Наприкінці 2003-го статтю Данила Дандурєя «Откат убив прокат» в «Новой газете» було започатковано проект, до якого Малюкова задіяла майже всіх провідних кінокритиків і кінознавців Росії — Зару Абдулаєву, Людмилу Донець, Мирона Черненка, Віктора Матізіна, Ірину Шилову, Марину Дроздову, Євгена Марголіта, Валерія Фоміна, Олену Стишову, Кирила Разлогова, Майю Туровську, Андрія Плахова та ін. З позицій нинішнього дня вони взялися аналізувати найцікавіші фільми 1990-х. Кожен вибрав фільм за власним уподобанням. В результаті й вийшла книжка «90-е. Кино, которое мы потеряли» (Москва, 2007). Крім рецензій, вміщено інтерв'ю з режисерами Олексієм Германом, Іваном Диховичним, Юрієм Мамінім сценаристами Юрієм Арабовим та Михайлом Ковальчуком. Розглядаючи більше 30 фільмів того десятиліття, дослідники показують це, багато в чому спірне кіно, як таке, що переважно розминулося з глядачем. А через нього постає час різких змін і трансформацій. Упорядник збірника переконана, що вивчати недалеко минуле краще не за спогадами, газетними шпальтами, історичними оглядами, а за фільмами. Окремі судження критиків набувають афористичної завершеності, як, наприклад, вислів Петра Шепотинника про фільми початку 90-х: «План з правди життя виконувався з швидкістю обезцінення карбованця».

Критики дають невтішну оцінку сучасної дійсності, яка витікає з попереднього «кримінального» десятиріччя. Як не погодитися з Андрієм Шемякінін, який, розглядаючи фільм О.Негреби і О.Борецького «За день до...», написав: «Так і їздять по наших дорогах приблатненні «бумери», стирають грань між існуванням, гідним людини, і соціальним дном, безвідповідальним за визначенням, зате таким, що консервує романтичні емоції дітей, тимчасово загублених

державою».

Нерідко оцінки фільмів завищені, але у співвідношенні 90-х і часу нинішнього звучить тривога, як у К.Шавловського з приводу фільму Диховичного: «На початку 1990-х «Прорву» не побачили — у двох столицях перейменовували вулиці, а в пресі викривали мертвих тиранів. Сьогодні, коли країна прокидається під оновлений радянський гімн, а в новинах час від часу обговорюють можливість відновлення пам'ятника Держинському на Луб'янці, в актуальності «Прорвы» — дзеркала одностайності мас — сумніватись не доводиться».

Фігурує у книжці кілька фільмів українського виробництва — «Рябий пес, що біжить краєм моря» К.Геворкяна, «Три історії» К.Муратової, «Усмішка» С.Попова — вони розглядаються як кіно російське. Приємно було читати рядки про українського кінооператора Вілена Калюту, що працював з Микитою Михалковим: «Монгольський степовий побут знято настільки невимушено, що фільм іноді здається неігровим. Його знімав нині покійний оператор Вілен Калюта, строгий майстер, чужий будь-якій манірності». Книжка передає відчуття того, як кінематографісти сміливо занурювалися в хаос, у той складний час, і порівняння фільмів 90-х з нинішнім глянцевою кіно не на кристь останнього.

